

Aan Ref., die een enkele maal getuige was, dat PAWLIK de sondeering der ureteren demonstreerde en daarbij kennis kon nemen van de groote moeilijkheden, komt het voor, dat KELLY ons een uitnemend diagnostisch hulpmiddel heeft geschonken. A. MIJNLIEFF.

BOEK AANKONDIGING.

1°. *Anatomisch-physiologische Grundlagen der verschiedenen Methoden des Viehschlachtens*. Vorträge, gehalten in der Petersburger medicinischen Gesellschaft, am 1 und 15 December 1892, von Dr. Med. J. A. DEMBO, Arzt am Alexander-Krankenhaus in St. Petersburg (Stenographischer Bericht). Leipzig 1894. Verlag der Slavischen Buchhandlung, H. ROSKOSCHNY. 46 Seiten.

2°. *Das Schächten im Vergleich mit andern Schlachtmethoden*. Vom Standpunkte der Humanität und Hygiene beleuchtet von Dr. Med. J. A. DEMBO, Arzt am Alexander-Krankenhaus in St. Petersburg. Leipzig 1894. Slavische Buchhandlung, H. ROSKOSCHNY. 16 Seiten.

Beide geschriften hebben hun ontstaan te danken aan het drijven van vele Vereenigen tot Bescherming van Dieren, zooals zich dit in den laatsten tijd, vooral in Duitschland, Oostenrijk en Rusland, heeft geopenbaard tegen het ritueele slachten. Dat zich onder die zucht, om ten bate van het slachtvee op te treden, bij velen een groote dosis anti-Semitisme verschuilt, blijkt in velerlei opzicht. Dit heeft vermoedelijk ook Dr. DEMBO, zelf een Israëliet, genoopt om een nauwkeurig, wetenschappelijk onderzoek in te stellen naar de verschillende slachtmethoden, welke in onderscheidene landen tegenover het ritueele slachten zijn geplaatst. Hij heeft daartoe geen moeite ontzien; persoonlijk ging hij in verschillende landen de gebruikelijke slachtmethoden na, zoowel uit het oogpunt van humaniteit als van hygiëne en oeconomie, en hij toont overtuigend aan, dat het ritueele slachten boven alle andere wijzen van dooden de voorkeur verdient. Reeds in 1892 hield DEMBO, zooals uit het onder 1°. aangegeven boekje blijkt, over dit onderwerp voordrachten in de Geneeskundige Vereeniging te Petersburg, waar zelfs dames in de geheimen van het slachthuis werden ingewijd. Dit weinig verkwikkelijk onderwerp schijnt het zenuwstelsel van de Russische dames minder te treffen dan vermoedelijk bij de Nederlandsche het geval zou zijn.

Het boekje, onder 2°. aangegeven, bevat dezelfde zaken als dat onder 1°. bedoeld, doch meer uitvoerig, nauwkeuriger uitgewerkt. Het begint met een gedetailleerde beschrijving van de verschillende

slachtmethoden, als: 1°. de Israëlietische; 2°. de bedwelming door kopslag; 3°. het slachtmasker van BRUNEAU; 4°. het schietmasker van SIEGMUND; 5°. de neksteek; 6°. de bouterolle; 7°. de Engelsche gepatenteerde slachtmethode; 8°. het dooden door electriciteit; 9°. idem door narcose, en 10°. het guillotineeren.

Deze worden vooreerst uit het oogpunt der humaniteit getoetst aan het ritueele slachten, waarbij DEMBO bewijst, dat het laatste in dat opzicht de voorkeur verdient. Bij deze methode worden namelijk aan het onderste gedeelte van den hals, met een zeer scherp mes, de venae jugulares en de carotides met de omringende spieren, zenuwen, enz. doorgesneden, hetgeen spoedig hersenanaemie en daarmede bewust- en gevoelloosheid ten gevolge heeft. Hij bewijst, dat de epileptoïde spier-contracties, welke zich nog langen tijd daarna openbaren, evenals de tactiele reflex der cornea, buiten bewustzijn van het dier geschieden, en dat deze dus geenszins als wapen tegen het ritueele slachten mogen worden gebruikt, gelijk vooral in Rusland geschiedt. Integendeel werken bedoelde contracties èn op de smake-lijkheid èn op de deugdelijkheid van het vleesch alleszins gunstig in, terwijl zij het dier geen leed berokkenen.

Vooraf tegen het slachten door middel van neksteek, in Rusland onder den naam van Russische slachtmethode bekend, trekt DEMBO te velde. Van anti-Semitische zijde zijn namelijk pogingen in het werk gesteld, om deze algemeen in te voeren en het Israëlietisch slachten te verbieden. Hij toont aan, dat bij den neksteek, zooals die gewoonlijk in toepassing wordt gebracht, geenszins het verlengde merg, wordt getroffen, zooals men algemeen beweert, doch het rugge-merg eenige centimeters achterwaarts, en dat dit meestal niet wordt doorgesneden, doch slechts in verschillende mate ingesneden. Daardoor zou het dier veel pijn worden berokkend, terwijl de daarna plaats hebbende halssnede een minder snel uitvloeien van het bloed, en dus een langzamer ontstaan van hersenanaemie ten gevolge heeft. Dit geldt trouwens ook van het slachtmasker van BRUNEAU, het schietmasker van SIEGMUND en de bouterolle; bij deze methoden worden de hersenen op verschillende wijzen beleedigd, doch het verlengde merg blijft meestal intact, zoodat daardoor volstrekt niet zeker gevoelloosheid wordt teweeggebracht.

De Engelsche gepatenteerde slachtmethode bestaat in bedwelming door kopslag en het daarna openen van den thorax tusschen de 4de en 5de rib, waardoor het dier weldra stikt, te meer, wijl de longen door inblazen van lucht met een blaasbalg worden gecomprimeerd. Het vleesch gaat bij deze wijze van slachten spoedig in bederf over, waarom zij weinig meer wordt toegepast.

Het dooden door electriciteit is moeilijk en maakt het vleesch onbruikbaar, evenals het slachten door narcose. Dat hierbij ook gevaar van intoxicatie bij den mensch zou optreden, zooals DEMBO wil bewijzen uit een ervaring, die Prof. VULPIAN zou hebben opgedaan, is

na de experimenten in deze richting door FRÖHNER genomen (zie dit *Weekblad*, 1891, I, blz. 204 en II, blz. 269), minstens onwaarschijnlijk. DEMBO merkt namelijk op, dat VULPIAN in 1882 voor zijn onderzoekingen konijnen chloraliseerde, en dat het vleesch van deze konijnen aan andere proefdieren werd verstrekt, met het gevolg, dat enkele in een soort dronkenschap geraakten, welke uren lang aanhield.

Na aangetoond te hebben, dat de Joodsche slachtmethode uit een humanitair oogpunt de voorkeur verdient boven elke andere, bewijst hij dit ook van een sanitair standpunt. Daarbij vindt namelijk het volledigst uitbloeden plaats, hetgeen door de epileptoïde spiercontracties nog wordt bevorderd. Het vleesch van op deze wijze geslachte dieren is in 2 uur tijds zoo vast, als na den kopslag in 10 uur, terwijl het, zelfs in den zomer, zich twee dagen langer laat conserveeren, dan dat van dieren, welke na voorafgaande bedwelmings zijn geslacht; het is dus vroeger en ook langer bruikbaar. Bij de Joodsche slachtmethode zijn alle voorwaarden aanwezig, om de ontwikkeling van lagere organismen, alzoo de rotting, langen tijd te verhinderen. Daartoe behoort niet alleen, dat er zoo weinig bloed (en vocht in het algemeen) in het organisme achterblijft, doch ook dat het zuurstofrijke bloed zoo snel wordt verwijderd; hierdoor toch zal de ontwikkeling van melkzuur worden bevorderd, hetgeen op de kwaliteit en het conserveeren van het vleesch, zooals ook HOPPESEYLER heeft aangetoond, van grooten invloed is. Immers zal het melkzuur verbindingen aangaan met het phosphorzuur-kalium, in het vleesch aanwezig; het zure phosphorzure kalium nu verhindert de ontwikkeling van micro-organismen, vertraagt daardoor de vorming van rottingsproducten (ptomainen, vergiftige zelfstandigheden) en verleent aan het vleesch een beteren smaak.

Ten slotte wijst de Schrijver er op, dat het goed uitbloeden, zooals bij het ritueele slachten geschiedt, ook daarom voor den koper voordeelig is, wjl hij nu geen bloed tegen vleeschwaarde behoeft te betalen.

Elk boekje bevat twee platen, voorstellende de hersenen en het verlengde merg van het rund; deze dienen speciaal om zich te overtuigen, dat bij den neksteek, zooals deze gewoonlijk wordt toegepast, het verlengde merg niet kan worden getroffen.

DEMBO heeft zijn boekjes geschreven met den gloed eener innige overtuiging. Vooral het onder 2°. genoemde verdient gelezen door ieder, die zich voor deze zaak interesseert; men moet al verbazend bevooroordeeld zijn, indien men, na overweging van het door DEMBO aangevoerde, het ritueele slachten nog blijft bestrijden. Daarvoor bestaat trouwens in ons land weinig gevaar; noch het *ziekelyk* dieren-beschermen, noch het anti-Semitisme willen in ons ontwikkeld en vrijheid-lievend Nederland wortel schieten.